

Сөз оғарылар

КЕШЕ...

...“Үәлиханов
окулады” сяқталды
Бақберген АМАЛБЕК,
“Егемен Қазақстан”.

Көкшетау мемлекеттік университеті билік он екінші рет халықаралық “Үәлиханов окулады” еткізді. Оның жұмысына Қазақстан, Ресей мен Төмірстаннан танымал 70 ғалым қатысып, әрітестер талқылаудына мынга жүйк баяндама үсінди.

Ақмола облысы әкімдік орынбасары Кадырхан Отаров аталған шара басталмас бүрін өртүрлі елдердің интеллектуалдық әліттің басшы бірлігінде отырган дәстүрлі басқосуға катысушыларды күттүктеп, жұмыстарына сәттілік түлеdi. Конференцияның пленарлық мәжілісін Ш.Үәлиханов атындағы КМУ ректоры Шәкір Ыбыраев ашып, оқуладын өткізілуі еліміздегі ғылыми-практикалық ойлау жүйесінің көң тармактылығын, қазақстандық қадамның әлем деңгейіндегі лайықты орнын атады. Алғашкы баяндаманы Еуразия үлттық университетінде профессорларды Д.Қамзебеков пен С.Негимов жасады.

Конференция 24 секция бойынша ой қорытып, нәтижесінде жеті томдық ғылыми жинақ жарық көретін болды.

КӨКШЕТАУ.

...ЗАУЫТ ИСКЕ КОСЫЛДЫ

Күмісжан БАЙЖАН,
“Егемен Қазақстан”.

Көксу ауданында жылына 44 миллион керамзитті кірпіш және жол жиектеріне қажетті бордур, плита, тағы басқа жиектестар шығаратын зауыт іске косылды. Зауыт шетелдің озық үлгідегі технологиясын колданыска ендиру арқылы іске косылып, осы мақсатта 379,3 млн. теңге карат жумсалды.

Облыс аумағында кірпіш шығаратын 40-ка тарта кірпіш зауыты бар болса, керамзитті кірпіш шығаратын өндіріс орны — кеше гана өз жұмысын бастаған “Строитель” жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің оніміне сұраныс есептін анық.

Алматы облысы.

...“СҰМЫГА
“ЭЛЕКТРОНДЫ ҮКІМЕТ”
КЕЛДІ
Фарыз БЫҚАЙ

Егемен Қазақстан

Жалпыұлттық республикалық газет

1919 жылғы 17 желтоқсаншыға бастады

№136-137 (24712)
23 МАМЫР
СӘРСЕНІ
2007 ЖЫЛ

www.egemen.kz

Елбасы қабылдады

Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев Қазақстан Жазушылар одағының төрагасы Нұрлан Оразалин қабылдады, дең ҳабарларды Қазақстан Республикасы Президентінің баспасөз қызметі.

Кездесу барысында Н.Оразалин осы жылдың маусымында өткізу жоспарланған Қазақстан Жазушылар одағының кезекті съезінде, кәріг заманғы әдеби үдерістің өзекті арналары туралы әнгімеледі. Елбасы жазушылар шығармашылығына арқа болған тақырыптар, төуелсіздік жылдарындағы қазақстандық өмірдің шындықтарын айқындастын туындылар, Жазушылар одағы мүшелерінің жұмыс жағдайлары мен өмірлерінің жөнінде ықыласпен туындағы.

Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев Алматы облысы, Талгар ауданының әкімі Кенжебек Омарбаевтың қабылдады.

Кездесу барысында К.Омарбаев Мемлекет басшысына ауылды, ауылдық ауамақтарды және шағын бизнесіті дамыту жөніндегі мемлекеттік бағдарламаларды жүзеге асуры барысында он өзгерістерге көл жеткізіп отырган аудандагы ауылдардың жағдайлары мен жағдайлары мен өмірлерінің жөнінде ықыласпен туындағы.

— Мен Президентке ауыл тұрғындарының әл-ауқаты жақсырып келе жатқанын баяндағы және Елбасына қалқындыздың илілгі жолында одан әрі табыстағра жете беруіне тәлекестік білдіруде, — деді Омарбаев журналистерге арналған брифинге.

Салалық реттеу жүйесі қажет

Кеше Премьер-Министр Кәрім Мәсімовтің төрагалық етуімен Үкіметтің кезекті отырысы өтші, онда Таза ауыз су бағдарламасының іске асырылу барысы, экономика және сауда саласында бәсекелестікті дамыту мен мемлекеттік басқару жүйесін жетілдіру жөнінде мөселелер талқыланды.

Дастан КЕНЖАЛИН,
“Егемен Қазақстан”.

Отырыста бірінші мәселе бойынша Аұыл шаруашылығы вице-министрі Дулат Айтжановтың баяндамасы түнделді. Ол ез сезінде аталған күжаттың маңызына токтала келин, биыл оған республикалық бюджеттен 14 млрд. 100 мін тауар көрсетілгенінде оның

ауыз сумен қамтамасыз ету мәселеин шешу үшін жерғилкіті әкімдер жеке шаруа қожалықтарымен және басқа да қосындылармен бірлесеп жұмыс істеуі көркөтпін атап көрсетті.

Келесі кезекте сөз алған Индустрология және сауда министрі Галим Оразбаков министрлікten өз саласында бәсекелестікті дамыту жөнінде отырып жеткізілді.

Елдегі конституциялық реформа

Мемлекет басшысы Негізгі Занға ұсынған және Парламент қабылдаған езгерістерден басталды

Кеше Парламент үйінде “Қазақстанды демократияларудың жаңа кезеңі — еркін демократиялық қоғамы жедел дамыту” деген тақырыпта дөңтелек үстел өтті. Оған Парламент Мәжілісінің депутаттары, Жогарғы Соттың судьялары, Президент Әкімшилгінің жауапты қызметкерлері, Орталық сайлау комиссиясының мүшелері, сондай-ақ “Қазақстан Республикасының Конституациясына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы” Занғың жобасын өзірлеу жөніндегі жұмыс тобының мүшелері катысты.

Үстел басындағы әнгімете катысушылар екі мәселе — Қазақстандағы саяси өзгерістердің жемісті болуын қамтамасыз етуге, қоғамдық және мемлекеттік мүдделердің жаңа тәртіптердің жаңа кезеңінде мемлекеттік құрылыштың жаңа тәжемелік ері тәсілдік жүйесінің калыптасуына ықпал ететін конституциялық реформалардың ережелері туралы және конституциялық өзгерістердің іске асуры үшін тиісті конституциялық зандаударды өзірлеу мен қабылдаудың өзекті жәйттері туралы меселелердің талқылап, ой-пікір болысты. Дөңгелек үстелді Парламент Мәжілісін, Каржы және бюджет жөніндегі комитеттің төрагасы Кенжегали Сагадиев жүргізіп отырды.

Кенжегали Сагадиев дөңгелек үстел басында талқыланытын меселелердің барша қазақстандықтар Ушін ерекше маңызды екендігіне

был өкілеттігі Парламентке етеді, яғни өкілеттік кайта болынеді. Осылайша Парламенттің рөлі күштейін, мемлекеттік басқаруда жана улғи президенттік-парламенттік басқару жүйесінекінің көрінісі.

Депутат будан сон конституциялық реформалардың негізгі бағыттары мен идеяларын атап өтті. Біріншіден, Президенттің біркетар

(Соны 2-бетте).

Бірлескен жобалар талқыланды

“Нұр Отан” — балаларға

“Нұр Отан” халықтық-демократиялық партиясы Саяси кеңесі Бюросының үндеуі 2007 жылдың 1 маусымында бүкіл өлем балдарламасын қабылдауды жеделдегу міндетті қойылған. Қазақстан Республикасының “Қазақстан

Елдегі конституциялық реформа

(Соны. Басы 1-бетте).

Билік оқиленгін болсу күшпен не-
месе қысыммен емес, Президенттің
өзі қабылдаған шешім бойынша
жүзеге асып отыр.

Осы уақытқа дейін үш билік тармағында аткаруши билік үстем-
дік күршін келгені жасырын емес.
Кенжеғали Сағадиевтің мөлім етке-
ніндегі, Ата Занға енгізілген өзгерістер
мен толықтырулар осы қигаштықты
калышына көлтіреді. Ал Парламент жана өкілдікке ие
болудың арқасында Үкімет
құрамын жасақтау, сондай-ақ қажет
кезінде Үкімет мүшелері — ми-
нистрлерді көрі шақырып алу және
аткарушы билік органдарына
бакылау жасау құқығын алыш отыр.
Занғ шыгарушы орган реформаларга
тилісті заңнамалық база қалыпта-
тырумен жеткізіледі. Ал Қолымбет
Бейшіевтің өзінде Ата Занға енгізілген өзгерістер сот
жүйесін жетілдіруде ерекше менге
ие болатындығын арқа етті. Консти-
туцияға енгізілген отырған өзгеріс-
тер мен толықтырулар құқықтық-
демократиялық мемлекет орнатуға
жасалған нық, кадам болып табыла-
ды, деді Қолымбет Нұрахметұлы.
Ондағы басымдықтардың бірі —
сот жүйесін озық үлгідең өлемдік
стандарттарға сойкес жетілдірі.
Онын шілдесінде Жоғары Сот Кеңе-
сінін рөлін арттырып, оны сапалы
қадрлармен қамтамасыз ету бар.
Сонымен жеткізілген конституция-
дан Парламент депутаты қандай да
бір императивтік мандатпен байла-
нысты емес дейтін норма алынған-
дырымен бөлісті. Бұл партия мен
Парламент фракциясы арасындағы
ортақ мәселелерді бірлесе айқын-

батыстық инвестицияны бай энергетикалық секторға тімді тартулын
нәтижесінде өркендеген елге ай-
налдырырды". Сонымен катар, депу-
тат ел Конституацияны енгізілген
өзгерістер мен толықтырулар
Казақстандың бүтінгіден де дамытуға
үлес қосатынына қызмет ететінін
жеткізді.

Ал Жоғары Соттың судыясы
Жолымбет Бейшіев өз сөзінде Ата
Занға енгізілген өзгерістер сот
жүйесін жетілдіруде ерекше менге
ие болатындығын арқа етті. Консти-
туцияға енгізілген отырған өзгеріс-
тер мен толықтырулар құқықтық-
демократиялық мемлекет орнатуға
жасалған нық, кадам болып табыла-
ды, деді Қолымбет Нұрахметұлы.
Ондағы басымдықтардың бірі —
сот жүйесін озық үлгідең өлемдік
стандарттарға сойкес жетілдірі.
Онын шілдесінде Жоғары Сот Кеңе-
сінін рөлін арттырып, оны сапалы
қадрлармен қамтамасыз ету бар.
Сонымен жеткізілген конституция-
дан Парламент депутаты қандай да
бір императивтік мандатпен байла-
нысты емес дейтін норма алынған-
дырымен бөлісті. Бұл партия мен
Парламент фракциясы арасындағы
ортақ мәселелерді бірлесе айқын-

жаттың қашан дайындалып, Пар-
ламентке қашан тапсырылатынын
анық айтпайды.

Мәжіліс депутаты **Уәлихан
Калижан** еліміздің президенттік-
парламенттік басқару жүйесіне ете
бастағандығын ерекше атап етті.
Бұл өз кезегінде Парламент құзы-
рын өсіріп жаңа қоймайды, сонымен
катар партиялық тізіммен сайлауды
жана үрдісін қалыптастырады. Соның барысында партиялар
іріленип, күшіне жеткізу де етеді.
Әрине, мұндай кезде партиядан сайланған
депутаттың да салыталық деңгейі
артағы. Мәжіліс бұдан байлай 107
депутаттың орын болса, соның
98-і партиялық тізіммен сайланып,
қалған 9-ы Казақстан халқы Ассам-
блейсының үлесіне тиеді.

Депутат қөпілтілік және көпкон-
фесиялдық Казақстан үшін соңғы-
саның салиқалы, салмақты және
көрекендік саясат болғандығын
ерекше атады. Және Конституация-
дан Парламент депутаты қандай да
бір императивтік мандатпен байла-
нысты емес дейтін норма алынған-
дырымен бөлісті. Бұл партия мен
Парламент фракциясы арасындағы
ортақ мәселелерді бірлесе айқын-

пактінің бекітіп, халықаралық
қауымдастық алдында өз мойнына
бірқатар міндеттемелер алуы Ата
Занғызыдағы "Адам және азамат"
белгіне реформа енгізуі жүктейді.
Казіргі таңда адам құқықтары мен
бостандығының одан өрі нығаюна
жөн олардың тұлға ретінде қалып-
тасуына және халықаралық адам
құқы жөніндегі актілерге сай болуы
турғысынан еліміздегі жағдайда
тағы бір ой елегінен отқызып алуды
талаң етеді. Колға алынған консти-
туциялық өзгерістерде, мамандарды
пайымында, мемлекетті дамытудағы
жана ізденістер керек, алайда онда ағылшының және
америқалық конституционализм
нұсқасы болмайды.

Франция мен АҚШ конститу-
циялық ойын мысалға келтірғен
профессор өзінің сөзінде колда-
ныстағы Конституация бойынша
Мемлекет басшысы мен Парламент
саясі үдерістердің реттелмеген
жөн күмөнді тұстарын норматив-
тік-құқықтың ынғалы шешімдермен
шешуіне боларын ерекше
атады. Осылайша конституциона-
лизм оның салалық құқықтық рет-
теушілерімен қоғамдық үдерістердің
аударды. Мұндай ескертпеге жаңа-

зандарда да осы мәселе пысықта-
лып алынғаны дұрыс.

Депутат осы орайда өздерінің
занғызыру бастамаларына Үкіметтің
қорытынды беру мәселесін
бюджет комиссиясында немесе
фракцияда талқылауды үсінди. Қоғамдық үйімдерге
қатысты зандық құжат та назардан тыс-
калаған жок. Оған да айтарлықтай
өзгерістер енгізуі тураға айтылып,
Парламентте оппозицияның
пікірі де болуы қажеттігі кеперге
салынды. Ен бастысы, депутат ар-
тында ешкімі жок, саяси тұлғалардың
шетелдерде Казақстан атынан
сөйлеуге құқы жок екендігін занды
турде бекіту керек деп санағынды-
бын ортаға салды. Халық қалаулы-
сы сөзінің соңында осының бар-
лығын жүзеге асыру шілін қажет
болса жағын демалыс уақытын да
пайдалануға дайын екендігін
білдірді.

"Казақстан" республикалық
терелдіккорпорациясы" АҚ бас-
карма төрағасы Нұртлеу Иманали-
ұлына сез бермес бүрін жүргізуши
аталған корпорацияның қазіргі
жагдайының мәз еместігіне назар
аударды. Мұндай ескертпеге жаңа-

кандай болуы керек деген мәселеде
оған көптеген саясаткерлердің
атасалықаны белгілі. Әрине, мұнда
ел халқы мен Елбасының сіңрген
енбектері де орасан. Сондықтан да
колға алынған реформалар жал-
ғасын табуы тиіс.

Осы жерде депутат Конститу-
цияға енгізілген өзгерістер ауылды
дамытуға арналғандығына сендерді.
Оның пайымында, бұл жергілікті
өзін-өзі басқару жүйесін күргүз-
дейтін болады. Енді мәселе
қаржыға тіреліп тұр. Ол қандай
денгейде болмақ. Белкім, аудан-
дық, болмас ауылдық деңгейге
түссе м? Егер ол ауылдық деңгейге
дайын түсетін болса, онда бүтінгі
Үкімет жолымызды жәндеп бер
деген алакан жаюдан құтылады.
Жауапкершілік өз мәйндеріна
түскендіктен өз мәселелерін өздері
шешуе ойысады.

Халық дауыс берген партия
жасақтаган Үкімет өзінің міндетті
атқара алмасы, онда сол Үкіметті
жасақтаған фракция занды ма,
зансыз ба? Осы тұрғыдан келгенде
депутаттар мен фракция жауапкер-
шілігінің артарын да депутат сез
орай келгенде айтты етті. Алайда
осы кезеңде дайын фракция мәртебесі
анықталмай отыр. Реті келгенде
шешен палата төрағасы фракция
құрамына кірмейді деген норманы
сынға алды. Оның пайымында,
жененг жаңа өкілі Мәжлісті
баскарды тиіс.

Саяси партияларды қаржылан-
дыруға байланысты сөзінде А.Бей-
сенбаев тек жеңіске жеткен партия-
лардыға бюджеттің салындырылған
жеткіліккін салынды. Егер жоғары
занғызыру шыгарушы орган Үкімет
құрамын жасақтауға мүмкіндік
алса, онда оның жүргізуінде
жасақтап көрінісінде оның жағдайы
басты үлттық саясат етін алыныз
жеткіліккін ортаға салды.

"Казақстан" Республикасының
Конституациясына өзгерістер мен
толықтырулар енгізу турағы" Занға
Мемлекет басшысы қол қойғанды-
бын куанышпен жеткізген межі-
лісмен **Владимир Нехоров** атала-
ған өзгерістердің қорама арасында
көңілдің талқыға түсі тарихи кезең-
мен параллель, деді. Кешегісінде
ертеңгісі кеш, ал бүтінгісі нақ кел-
ген өзгерістердің сол мезет жүзеге
асырылуы кез келген саясаткерлердің
қолынан келе бермейтін іс. Өзінің
әріптесі Р.Мединов екеуінде Кон-
ституцияның 42-бабына ұсынған
ұсыныстарының себебін де Мемлек-
еттің басшысының ел шілдегі және
халықаралық деңгейдегі беделінің
жоғары екендігімен байланысты-
рыды.

Казіргі таңда аткарушы билік
өкілдері партия құрамында еместі-
гін көлденең тартқан Мәжіліс
депутаты Ермұханбет Омаров ми-
нистрлердің, Премьер-Министрдің,
облыс өкімдердің жауапкершілігін
анықтауда аткарушы биліктердің
өзекті мәселесі болып отыр. Осы
жерде депутат Швецияда көрген-
білгендерімен болісті.

Казіргі таңда аткарушы билік
өкілдері партия құрамында еместі-
гін көлденең тартқан Мәжіліс
депутаты Ермұханбет Омаров ми-
нистрлердің, Премьер-Министрдің,
облыс өкімдердің жауапкершілігін
анықтауда аткарушы биліктердің
өзекті мәселесі болып отыр. Осы
жерде депутат Швецияда көрген-
білгендерімен болісті.

Барысын анықтауға мүмкіндік
бере і. Конституцияның саяс-

дан гимарат салынатыны туралы
мәлімет алын ы. Бас арна

шығында 15-
шінде

